ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय

अभिश्रवणमन्त्र पाठः

Version 3.0 April 18, 2018

Table of Contents

1 पुरुष सूक्तं 6

2 उत्तर नारायणं 9

3 महा नारायणं 10

4 ऋतꣳ सत्यं 12

5 रक्षोघ्नं 13

6 रक्षोहणो वलगहनः 17

7 सोमाय पितृमते 18

8 उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः 20

9 भक्षेहि माऽऽविश 23

10 ध्रुवाऽसि धरुणाऽस्तृता 26

11 अग्न उदधे या त इषुः 29

12 शिरो वा एतद् यज्ञस्य 32

13 असावादित्यो ऽस्मिन् ँलोक 34

14 संततिर्वा एते ग्रहाः 36

15 एकविꣳश एष भवति 39

16 इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा 40

17 वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः 45

18 अग्नये देवेभ्यः..49
19 उशन्तस्त्वा हवामह..54
20 अयं वाव यः..55
21 उशन् ह वै...57
22 तꣳ हैतमेके..61
23 यां प्रथमामिष्टका..65
24 ऋचां प्राची..68

==================================

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

अभिश्रवणमन्त्र पाठः

वेदादयः

ओं । अग्निमीळे पुरोहितं-यज्ञस्य देवमृत्विजं ।
होतारं रत्न धातमं ।

इषेत्वोर्जेत्वा वायवस्स्थो पायवस्स्थ देवो वस्सविता प्रार्पयतु
श्रेष्ठतमाय कर्मणे ।

अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये ।
निहोता सत्सि बर्हिषि ।

शन्नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये ।
ँशंयोरभि स्रवन्तुनः ॥ 1

1 पुरुष सूक्तं

T.A. 3-12-1

सहस्रशीर्.षा पुरुषः । सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
स भूमिं ँविश्वतो वृत्वा । अत्यतिष्ठ-द्दशाङ्गुलं ।
पुरुष एवेद७ँ सर्वं । यद् भूतं ँयच्च भव्यं ।
उतामृतत्व-स्येशानः । यदन्नेनाति-रोहति ।
एतावानस्य महिमा । अतो ज्याया७ँश्च पूरुषः ॥ 1

T.A. 3-12-2

पादोऽस्य विश्वा भूतानि । त्रिपादस्या-मृतन्दिवि ।
त्रिपादूर्ध्व उदैत् पुरुषः । पादोऽस्येहा ऽऽभवात्पुनः ।
ततो विष्वङ् व्यक्रामत् । साशनानशने अभि ।
तस्माद् विराड जायत । विराजो अधि पूरुषः ।
स जातो अत्यरिच्यत । पश्चाद् भूमिमथो पुरः ॥ 2

T.A. 3-12-3

यत् पुरुषेण हविषा । देवा यज्ञमतन्वत ।
वसन्तो अस्या-सीदाज्यं । ग्रीष्म इद्ध्म-श्शरद्धविः ।

सप्तास्यासन् परिधयः । त्रिस्सप्त समिधः कृताः ।

देवा यद् यज्ञं-तन्वानाः । अबद्ध्नन् पुरुषं पशुं ।

तं ँयज्ञं बर्.हिषि प्रौक्षन्न् । पुरुषं जातमग्रतः ॥ 3

T.A. 3-12-4

तेन देवा अयजन्त । साद्ध्या ऋषयश्च ये ।

तस्माद्यज्ञाथ् सर्वहुतः । संभृतं पृषदाज्यं ।

पशूꣳस्ताꣳश्चक्रे वायव्यान् । आरण्यान्-ग्राम्याश्च ये ।

तस्माद्यज्ञाथ् सर्वहुतः । ऋचः सामानि जज्ञिरे ।

छन्दाꣳसि जज्ञिरे तस्मात् । यजुस्तस्मा दजायत ॥ 4

T.A. 3-12-5

तस्मादश्वा अजायन्त । ये के चोभयादतः ।

गावो ह जज्ञिरे तस्मात् । तस्माज्जाता अजावयः ।

यत्पुरुषं ँव्यदधुः । कतिधा व्यकल्पयन्न् ।

मुखं किमस्य कौ बाहू । कावूरू पादावुच्येते ।

ब्राह्मणोस्य मुखमासीत् । बाहू राजन्यः कृतः ॥ 5

T.A. 3-12-6

ऊरू तदस्य यद्वैश्यः । पद्भ्या२ँ शूद्रो अजायतः ।

चन्द्रमा मनसो जातः । चक्षो-स्सूर्यो अजायत ।

मुखादिन्द्र-श्चाग्निश्च । प्राणाद् वायु-रजायत ।

नाभ्या आसीदन्तरिक्षं । शीर्ष्णो द्यौः समवर्त्तत ।

पद्भ्यां भूमि र्दिशः श्रोत्रात् । तथा लोका२ँ अकल्पयन्न् ॥ 6

T.A. 3-12-7

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तं । आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे ।

सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः । नामानि कृत्वाभिवदन्. यदास्ते ।

धाता पुरस्ताद्यमुदा जहार । शक्रः प्रविद्वान् प्रदिशश्चतस्रः ।

तमेवं ँविद्वानमृत इह भवति । नान्यः पन्था अयनाय विद्यते ।

यज्ञेन यज्ञ-मयजन्त देवाः । तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्न् ( ) ।

ते ह नाकं महिमानस्सचन्ते । यत्र पूर्वे साद्ध्या-स्सन्ति देवाः ॥ 7

(पूरुषः - पुरो - ऽग्रतो - ऽजायत - कृतो - ऽकल्पय -

न्नासन् द्वे च)

2 उत्तर नारायणं

T.A. 3-13-1

अद्भ्यस्संभूतः पृथिव्यै रसाच्च । विश्वकर्मणः समवर्त्तताधि ।

तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति । तत्पुरुषस्य विश्व माजानमग्रे ॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तं । आदित्य वर्णं तमसः परस्तात् ।

तमेवं ँविद्वानमृत इह भवति । नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय ॥

प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः । अजायमानो बहुधा विजायते । **8**

T.A. 3-13-2

तस्य धीराः परिजानन्ति योनिं । मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेधसः ॥

यो देवेभ्य आतपति । यो देवानां पुरोहितः ।

पूर्वो यो देवेभ्यो जातः । नमो रुचाय ब्राह्मये ॥

रुचं ब्राह्मञ्जनयन्तः । देवा अग्रे तदब्रुवन्न् ।

यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात् । तस्य देवा असन्वशे ( ) ॥

ह्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ । अहोरात्रे पार्श्वे ।

नक्षत्राणि रूपं । अश्विनौ व्यात्तं ।

इष्टं मनिषाण । अमुं मनिषाण । सर्वं मनिषाण ॥ 9

(जायते - वश सप्त च)

3 महा नारायणं

(TA 6.11.1)

सहस्रशीर्.षं देवं ँविश्वाक्षं ँविश्वशं भुवं ।

विश्वं नारायणं देवमक्षरं परमं पदं ॥

विश्वतः परमान्नित्यं ँविश्वं नारायण९ हरिं ।

विश्वमेवेदं पुरुष स्तद्विश्व-मुपजीवति ॥

पतिं ँविश्वस्यात्मेश्वर९ शाश्वत९ शिवमच्युतं ।

नारायणं महाज्ञेयं ँविश्वात्मानं परायणं ॥

नारायण परो ज्योतिरात्मा नारयणः परः ॥

नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः परः ।

नारायण परो ध्याता ध्यानं नारायणः परः ।

यच्च किञ्चिज्-जगथ्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा ।
अन्तर् बहिश्च तथ् सर्वं ँव्याप्य नारायणः स्थितः ॥ **10**

(TA 6.11.2)

अनन्त मव्ययं कवि॑ँ समुद्रेऽन्तं ँविश्वशंभुवं ।
पद्मकोश-प्रतीकाश॑ँ हृदयं चाप्यधोमुखं ॥
अधो निष्ट्या वितस्त्यान्ते नाभ्यामुपरि तिष्ठति ।
ज्वालमालाकुलं भाती विश्वस्यायतनं महत् ॥
सन्तत॑ँ शिलाभिस्तु लंबत्या कोशसन्निभं ।
तस्यान्ते सुषिर॑ँ सूक्ष्मं तस्मिन्थ् सर्वं प्रतिष्ठितं ॥
तस्य मध्ये महानग्निर् विश्वार्चिर् विश्वतो मुखः ।
सोऽग्रभुग् विभजन् तिष्ठन्नाहार-मजरः कविः ॥
तिर्यगूर्ध्व मधश्शायी रश्मयस्तस्य सन्तता ।
सन्तापयति स्वं देहमापादतल मस्तकः ।
तस्य मध्ये वह्नि शिखा अणीयोर्ध्वा व्यवस्थितः ( ) ॥

नीलतो यद मध्यस्थाद् विद्युल्लेखेव भास्वरा ।

नीवार शूकवत्तन्वी पीता भास्वत्यणूपमा ॥

तस्याः शिखाया मद्ध्ये परमात्मा व्यवस्थितः ।

स ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट् ॥ **11**

(नारायणः स्थितो – व्यवस्थितश्चत्वारि च)

4 ऋतꣳ सत्यं

(T.A.6.12.1)

ऋतꣳ सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्ण पिङ्गलं ।

ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः ॥ **12a**

(T.A.6.1.6)

नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि ।

तन्नो विष्णुः प्रचोदयात् ॥ **12b**

(T.S.1.2.23)

विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे राजा॑ꣳसि

यो अस्कभाय-दुत्तर॑ꣳ सधस्थं विचक्रमाण-स्त्रेधोरुगायो

विष्णो-रराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णो-श्नप्त्रेस्थो विष्णो

-स्स्यूरसि विष्णोर् ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा ॥ **12c**

5 रक्षोघ्नं

(T.S. 1-2-14-1)

कृणुष्व पाजः प्रसितिन्न पृथ्वीं याहि राजे वामवा॑ꣳ इभे न ।

त्रृष्वीमनु प्रसितिं-दूणानोऽस्ताऽसि विध्य रक्षस स्तपिष्ठैः ।

तवभ्रमास आशुया पतंत्यनु स्पृश-धृषता शोशुचानः ।

तपू॑ꣳष्यग्ने जुह्वापतं-गानसन्दितो विसृज विष्व गुल्काः ।

प्रतिस्पशो विसृज-तूर्णि तमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः ।

यो नो दूरे अघश॑ꣳसो, [ ] **13**

(T.S. 1-2-14-2)

यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरा दधर्षीत् ।

उदग्नेतिष्ठ प्रत्या तनुष्वन्य-मित्राꣳ ओषता-त्तिग्महेते ।

यो नो अरातिꣳ समिधान चक्रे नीचातंधक्ष्यत सन्न शुष्कं ।

ऊर्ध्वो भव प्रतिविध्या-ध्यस्मदा विष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने ।

अवस्थिरा तनुहि यातु जूनां जामिमजामिं प्रमृणीहि शत्रून् ।

स ते, [ ] **14**

(T.S. 1-2-14-3)

जानाति सुमतिं ँयविष्ठय ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।

विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो विदुरो अभिद्यौत् ।

सेदग्ने अस्तु सुभग स्सुदानु-र्यस्त्वा नित्येन हविषाय उक्थैः ।

पिप्रीषतिस्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना-साऽसदिष्टिः ।

अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाख्-स्सन्ते वा वा ता जरता, [ ] **15**

(T.S. 1-2-14-4)

मियंगीः ।स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जये-मास्मे क्षत्राणि धारयेर-नुद्यून् ।

इहत्वा भूर्याचरे दुपत्मन्-दोषावस्त दीदिवाꣳ समनुद्यून् ।

क्रीडन्तस्त्वा सुमनसस्सपेमाभि द्युम्ना तस्थिवाꣳ सोजनानां ।

यस्त्वा-स्वश्वस्सु-हिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन ।

तस्य त्राता-भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्य मानुषग् जुजोषत् ।

महोरुजामि, [ ] **16**

(T.S. 1-2-14-5)

बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमाद-न्वियाय ।

त्वन्नो अस्य वचस-श्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः ।

अस्वप्न जस्तरणय स्सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः ।

तेपायवः सध्रियञ्चो निषद्याग्ने तवनः पान्त्वमूर ।

ये पायवो मामतेयंते अग्ने पश्यन्तो अन्धंदुरिताद रक्षन्न् ।

ररक्षतान्थ् सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो ना ह, [ ] **17**

(T.S. 1-2-14-6)

देभुः । त्वया वयꣳ सधन्य-स्त्वो-तास्तव प्रणीत्य श्याम वाजान् ।

उभा शꣳ सा सूदय सत्यताते-ऽनुष्ठुया कृणुह्य-ह्रयाण ।

अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रतिस्तोमꣳ शस्यमानं गृभाय ।

दहाशसो रक्षसः पाह्यस्मान् द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात् ।

(T.S. 1-2-14-7)

रक्षोहणं वाजिनमाजि घर्मि मित्रं प्रथिष्ठ–मुपयामि शर्म ।

शिशानो अग्निः क्रतुभि–स्समिद्ध–स्सनो दिवा, ( ) [ ] **18**

सरिषः पातुनक्तं ।विज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्–र्विश्वानि कृणुते

महित्वा । प्रादेवी–र्माया स्सहते–दुरेवा श्शिशीते शृंगे रक्षसे विनिक्षे ।

उत स्वानासो दिविषन्त्वग्ने स्तिग्मायुधा रक्षसे हन्त वा उ ।

मदेचिदस्य प्ररुजन्ति भामा नवरन्ते परिबाधो अदेवीः ॥ **19**

(अघशꣳसः – स ते – जरताꣳ – रुजामि –

ह – दिवै – कचत्वारिꣳशच्च)

अभिश्रवणमन्त्र जपारंभः

6 रक्षोहणो वलगहनः

T.S. 1.3.2.1

रक्षोहणो वलगहनो वैष्णवान् खनामी–दमहं तं वलग–मुद्वपामि

यं नः समानो यमसमानो निचखानेदमेनमधरं करोमि यो नः समानो

योऽ समानो ऽरातीयति गायत्रेण छन्दसा ऽवबाढो वलगः किमत्र भद्रं

तन्नौ सह विराडसि सपत्नहा सम्राडसि भ्रातृव्यहा स्वराडस्यभि–

मातिहा विश्वाराडसि विश्वासां नाष्ट्राणाꣳ हन्ता, [ ] **20**

T.S. 1.3.2.2

रक्षोहणो वलगहनः प्रोक्षामि वैष्णवान्,

रक्षोहणो वलगहनोऽव नयामि वैष्णवान्,

यवोऽसि यवयास्मद् द्वेषो यवयाराती,

रक्षोहणो वलगहनोऽव स्तृणामि वैष्णवान्,

रक्षोहणो वलगहनोऽभि जुहोमि वैष्णवान्,

रक्षोहणौ वलगहनावुप दधामि वैष्णवी ,

रक्षोहणौ वलगहनौ पर्यूहामि वैष्णवी ,

रक्षोहणौ वलगहनौ परि स्तृणामि वैष्णवी,

रक्षोहणौ वलगहनौ वैष्णवी ,

बृहन्नसि बृहद्ग्रावा बृहती-मिन्द्राय ( ) वाचं ँवद ॥ **21**

(हन्ते - न्द्राय द्वे च)

7 सोमाय पितृमते

T.S. 1.8.5.1

सोमाय पितृमते पुरोडाश७ं षट्कपालं निर्वपति पितृभ्यो बर्.हिषद्भ्यो

धानाः पितृभ्यो ऽग्निष्वात्तेभ्यो ऽभिवान्यायै दुग्धे मन्थ-मेतत्ते तत ये

च त्वा-मन्वे-तत्ते पितामह प्रपितामह ये च त्वा-मन्वत्र पितरो

यथाभागं मन्दध्व७ं सुसंदृशं त्वा वयं मघवन् मन्दिषीमहि ।

प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो यासि वशा७ं अनु ।

योजा-न्विन्द्र ते हरी ॥ **22**

T.S. 1.8.5.2.

अक्षन्न–मीमदन्त ह्यव प्रिया अधूषत ।

अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती । योजान् विन्द्र ते हरी ।

अक्षन् पितरो ऽमीमदन्त पितरो ऽतीतृपन्त पितरो ऽमीमृजन्त पितरः ।

परेत पितरः सोम्या गंभीरैः पथिभिः पूर्व्यैः ।

अथा पितॄन् थ्सुविदत्रा॑ँ अपीत यमेन ये सधमादं मदन्ति ।

मनो न्वा हुवामहे नाराश॑ँसेन स्तोमेन पितृणां च मन्मभिः ।

आ, ( ) [ ] **23**

T.S. 1.8.5.3.

न एतु मनः पुनः क्रत्वे दक्षाय जीवसे । ज्योक् च सूर्यं दृशे ।

पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः । जीवं ँव्रात॑ँ सचेमहि ।

यदन्तरिक्षं पृथिवी–मुत द्यां ँयन्मातरं पितरं ँवा जिहि॑ँसिम ।

अग्निर्मा तस्मा–देनसो गार्.हपत्यः प्र मुञ्चतु दुरिता यानि

चकृम करोतु मा–मनेनसं ॥ **24**

(हरी - मन्मभिरा - चतुश्चत्वारि॑ꣳशच्च)

8 उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः

T.S. 2.6.12.1.

उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समिधीमहि ।

उशन्नुशत आ वह पितॄन् हविषे अत्तवे ।

त्वꣳ सोम प्रचिकितो मनीषा त्वꣳ रजिष्ठ-मनु नेषि पन्थां ।

तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्न-मभजन्त धीराः ।

त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः ।

वन्वन्नवातः परिधीꣳ-रपोर्णु वीरेभि-रश्वै-र्मघवा भवा, [ ] 25

T.S. 2.6.12.2.

नः । त्वꣳ सोम पितृभिः सँविदानो ऽनु द्यावापृथिवी आ ततन्थ ।

तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयꣳ स्याम पतयो रयीणां ।

अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदः सदः सदत सुप्रणीतयः ।

अत्ता हवीꣳषि प्रयतानि बर्.हिष्यथा रयिꣳ सर्ववीरं दधातन ।

बर्.हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वं ।

त आ गतावसा शंतमेनाथास्मभ्य७ँ, [ ] 26

T.S. 2.6.12.3.

शं ँयो-ररपो दधात ।

आऽहं पितॄन्थ् सुविदत्रा७ँ अविथ्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।

बर्.हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः ।

उपहूताः पितरः सोम्यासो बर्.हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।

त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते अवन्त्वस्मान् ।

उदीरतामवर उत्परास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।

असुं, [ ] 27

T.S. 2.6.12.4.

ँय ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु ।

इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास ईयुः ।

ये पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनॅ सुवृजनासु विक्षु ।

अधा यथा नः पितरः परासः प्रत्नासो अग्न ऋत-माशुषाणाः ।

शुचीदयन् दीधिति-मुक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरप व्रन्न् ।

यदग्ने, [ ] 28

T.S. 2.6.12.5.

कव्यवाहन पितॄन् यक्ष्यृतावृधः ।

प्र च हव्यानि वक्ष्यसि देवेभ्यश्च पितृभ्य आ ।

त्वमग्न ईडितो जातवेदो ऽवाड्ढव्यानि सुरभीणि कृत्वा ।

प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवीꣳषि ।

मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभिर् बृहस्पतिर्. ऋक्वभिर् वावृधानः ।

याꣳश्च देवा वावृधुर्ये च देवान्थ् स्वाहाऽन्ये स्वधयाऽन्ये मदन्ति ॥ 29

T.S. 2.6.12.6.

इमं यम प्रस्तरमा हि सीदाङ्गिरोभिः पितृभिः सँविदानः ।

आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन्. हविषा मादयस्व ।

अङ्गिरोभिरा गहि यज्ञियेभिर्यम वैरूपै-रिह मादयस्व ।

विवस्वन्तꣳ हुवे यः पिता तेऽस्मिन्. यज्ञे बर्.हिष्या निषद्य ।

अङ्गिरसो नः पितरो नवग्वा अथर्वाणो भृगवः सोम्यासः ।

तेषांँवय८् सुमतौ यज्ञियाना–मपि भद्रे सौमनसे ( ) स्याम ॥ 30
(भवा - स्मभ्य - मसुं – यँदग्ने – मदन्ति – सौमनस एकं च)

9 भक्षेहि माऽऽविश

T.S. 3.2.5.1.

भक्षेहि माऽऽविश दीर्घायुत्वाय शन्तनुत्वाय रायस्पोषाय वर्चसे
सुप्रजा–स्त्वायेहि वसो पुरोवसो प्रियो मे हृदो ऽस्यश्विनोस्त्वा
बाहुभ्या८् सघ्यासं नृचक्षसं त्वा देव सोम सुचक्षा अव
ख्येषं मन्द्राऽभिभूतिः केतु र्यज्ञानां वाँग्जुषाणा सोमस्य
तृप्यतु मन्द्रा स्ववर्वाच्य–दिति–रनाहत शीर्ष्णी वाग्जुषाणा
सोमस्य तृप्यत्वेहि विश्वचषर्.णे, [ ] 31

T.S. 3.2.5.2.

शंभूर् मयोभूः स्वस्ति मा हरिवर्ण प्र चर क्रत्वे दक्षाय रायस्पोषाय
सुवीरतायै मा मा राजन्वि बीभिषो मा मे हार्दि त्विषा वधीः ।
वृषणे शुष्मायाऽयुषे वर्चसे । वसुमद्गणस्य सोम देव ते मतिविदः
प्रातः सवनस्य गायत्रछन्दस इन्द्रपीतस्य नराश८्सपीतस्य

पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि रुद्रवद्गणस्य

सोम देव ते मतिविदो माद्ध्यन्दिनस्य सवनस्य

त्रिष्टुप्छन्दस इन्द्रपीतस्य नराशꣳसपीतस्य, [ ] 32

T.S. 3.2.5.3.

पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षया-म्यादित्यवद्गणस्य

सोम देव ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य जगतीछन्दस इन्द्रपीतस्य

नराशꣳसपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि ।

आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियं ।

भवा वाजस्य संगथे । हिन्व मे गात्रा हरिवो गणान् मे मा

वि तीतृषः । शिवो मे सप्तर्.षीनुप तिष्ठस्व मा

मेऽवाङ्नाभिमति, [ ] 33

T.S. 3.2.5.4.

गाः । अपाम सोम-ममृता अभूमादर्श्म ज्योति-रविदाम देवान् ।

किमस्मान् कृणव-दरातिः किमु धूर्ति-रमृत मर्त्यस्य ।

यन्म आत्मनो मिन्दाऽभूदग्निस्तत् पुन-राहा र्जातवेदा विचर्.षणिः ।

पुन–रग्निश्चक्षु–रदात् पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः ।

पुनर्मे अश्विना युवं चक्षुरा धत्त–मक्ष्योः ।

इष्टयजुषस्ते देव सोम स्तुतस्तोमस्य, [ ] 34

T.S. 3.2.5.5.

शस्तोक्थस्य हरिवत इन्द्रपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो

भक्षयामि । आपूर्याः स्था मा पूरयत प्रजया च धनेन च ।

एतत्ते तत ये च त्वा–मन्वेतत्ते पितामह प्रपितामह ये च त्वामन्वत्र

पितरो यथाभागं मन्दध्वं नमो वः पितरो रसाय नमो वः पितरः

शुष्माय नमो वः पितरो जीवाय नमो वः पितरः, [ ] 35

T.S. 3.2.5.6.

स्वधायै नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरो घोराय पितरो नमो

वो य एतस्मिन् ँल्लोके स्थ युष्माँस्तेऽनु ये ऽस्मिन् ँल्लोके मां

तेऽनु य एतस्मिन् ँल्लोके स्थ यूयं तेषां ँवसिष्ठा भूयास्त ये ऽस्मिन्

ँल्लोकेऽहं तेषां ँवसिष्ठो भूयासं प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा

जातानि परि ता बभूव ( ) ॥ 36

T.S. 3.2.5.7.

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वय७ स्याम पतयो रयीणां ।

देवकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि मनुष्यकृतस्यैनसो ऽवयजनमसि

पितृकृतस्यैनसो ऽवयजनमस्यफ्सु धौतस्य सोम देव ते नृभिः

सुतस्येष्टयजुषः स्तुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्य यो भक्षो अश्वसनिर्यो

गोसनिस्तस्य ते पितृभिर् भक्षंकृतस्योपहूतस्यो-पहूतो

भक्षयामि ॥ **37** (विश्वचर्.षणे - त्रिष्टुप्छन्दस इन्द्रपीतस्य

नराश७्सपीतस्या - ति - स्तुतस्तोमस्य - जीवाय नमो वः

पितरो- बभूव - चतुश्चारि७्सच्च)

10 ध्रुवाऽसि धरुणाऽस्तृता

T.S. 4.2.9.1.

ध्रुवाऽसि धरुणाऽस्तृता विश्वकर्मणा सुकृता ।

मा त्वा समुद्र उद्वधीन् मा सुपर्णो ऽव्यथमाना पृथिवीं दृ७्ह ।

प्रजापतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं प्रथोऽसि पृथिव्यसि भूरसि भूमि-रस्य-दिति-रसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री पृथिवीं यँच्छ पृथिवीं दृ॒ꣳह पृथिवीं मा हि॒ꣳसीर् विश्वस्मै प्राणाया-पानाय व्यानायो-दानाय प्रतिष्ठायै, [ ] **38**

<u>T.S. 4.2.9.2.</u>

चरित्रायाग्निस्त्वाऽभि पातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शन्तमेन तया देवतयाऽङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद । काण्डात् काण्डात् प्ररोहन्ती परुषः परुषः परि । एवा नो दूर्वे प्र तनु सहस्रेण शतेन च ।

या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण विरोहसि ।

तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषा वयं ।

अषाढासि सहमाना सहस्वारातीः सहस्वारातीयतः सहस्व पृतनाः सहस्व पृतन्यतः । सहस्रवीर्या, [ ] **39**

<u>T.S. 4.2.9.3.</u>

ऽसि सा मा जिन्व ॥ मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः ।

माध्वी र्नः सन्त्वोषधीः । मधु नक्तमुतोषसि मधुमत् पार्थिव॒ꣳ रजः ।

मधु द्यौरस्तु नः पिता । मधुमान्नो वनस्पतिर् मधुमा‌ꣳ अस्तु सूर्यः ।

माध्वीर्गावो भवन्तु नः । मही द्यौः पृथिवी च न इमं ँयज्ञं मिमिक्षतां ।

पिपृतां नो भरीमभिः । तद् विष्णोः परमं, [ ] 40

T.S. 4.2.9.4.

पदꣳ सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षु–राततं ।

ध्रुवाऽसि पृथिवि सहस्व पृतन्यतः । स्यूता देवेभि–रमृतेनाऽऽगाः ।

यास्ते अग्ने सूर्ये रुच उद्यतो दिव–मातन्वन्ति रश्मिभिः ।

ताभिः सर्वाभी रुचे जनाय नस्कृधि ।

या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः ।

इन्द्राग्नी ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त बृहस्पते ।

विराट्, [ ] 41

T.S. 4.2.9.5.

ज्योति–रधारयथ् सम्राड् ज्योति–रधारयथ् स्वराड् ज्योति–रधारयत् ।

अग्ने युक्ष्वा हि ये तवाश्वासो देव साधवः । अरं ँवहन्त्याश्वः ।

युक्ष्वा हि देवहूतमाꣳ अश्वाꣳ अग्ने रथीरिव । नि होता पूर्व्यः सदः ।

द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।

तृतीयं यॅंोनिमनु संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त, [ ] **42**

T.S. 4.2.9.6.

होत्राः । अभूदिदं विॅंश्वस्य भुवनस्य वाजिनमग्ने वैश्वानरस्य च ।

अग्नि र्ज्योतिषा ज्योतिष्मान् रुक्मो वर्चसा वर्चस्वान् ।

ऋचे त्वा रुचे त्वा समिथ् स्रवन्ति सरितो न धेनाः ।

अन्तर्. हृदा मनसा पूयमानाः । घृतस्य धारा अभि चाकशीमि ।

हिरण्ययो वेतसो मद्ध्य आसां ।

तस्मिन्थ् सुपर्णो मधुकृत् कुलायी भजन्नास्ते मधु देवताभ्यः ।

तस्याऽऽसते हरयः सप्त तीरे ( ) स्वधां दुहाना अमृतस्य धारां ॥ **43**

(प्रतिष्ठायै–सहस्रवीर्या–परमं–विॅंराट्–थ्सप्त–तीरे चत्वारि च)

11 अग्न उदधे या त इषुः

T.S. 5-5-9-1

अग्न उदधे या त इषु र्युवा नाम तया नो मृड तस्यास्ते

नमस्तस्यास्त उप जीवन्तो भूयास्माग्ने दुध्र गह्य कि॒ꣳशिल वन्य या

त इषु र्युवा नाम तया नो मृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्त उप जीवन्तो भूयास्म पञ्च वा एते ऽग्नयो यच्चितय उदधिरेव नाम प्रथमो दुध्रो, [ ] 44

T.S. 5-5-9-2

द्वितीयो गह्यस्तृतीयः कि॑शिलश्चतुर्थो वन्यः पञ्चमस्तेभ्यो यदाहुतीर् न जुहुया-दध्वर्युं च यजमानं च प्र दहेयुर् यदेता आहुतीर् जुहोति भागधेयेनैवैना-ञ्छमयति नाऽऽर्ति-मार्छत्य-ध्वर्यु र्न यजमानो वाङ् म आसन् नसोः प्राणो ऽक्ष्योश्चक्षुः कर्णयोः श्रोत्रं बाहुवोर् बल-मूरुवोरोजो ऽरिष्टा विश्वान्यङ्गानि तनूः, [ ] 45

T.S. 5-5-9-3

तनुवा मे सह नमस्ते अस्तु मा मा हि॑सीरप वा एतस्मात् प्राणाः क्रामन्ति यो ऽग्निं चिन्वन्नधि क्रामति वाङ् म आसन् नसोः प्राण इत्याह प्राणानेवाऽऽत्मन् धत्ते यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो अस्त्वाहुतिभागा वा अन्ये रुद्रा हविर्भागा, [ ] 46

T.S. 5-5-9-4

अन्ये शतरुद्रीयꣳ हुत्वा गावीधुकं चरुमेतेन यजुषा चरमाया-

मिष्टकायां नि दध्याद् भागधेये-नैवैनꣳ शमयति तस्य त्वै

शतरुद्रीयꣳ हुत-मित्याहुर् यस्यैतदग्नौ क्रियत इति वसवस्त्वा

रुद्रैः पुरस्तात् पान्तु पितरस्त्वा यमराजानः पितृभिर् दक्षिणतः

पान्त्वादित्यास्त्वा विश्वैर्देवैः पश्चात् पान्तु द्युतानस्त्वा मारुतो

मरुद्भि-रुत्तरतः पातु, ( ) [ ] **47**

T.S. 5-5-9-5

देवा-स्त्वेन्द्रज्येष्ठा वरुणराजानो ऽधस्ताच्चो-परिष्टाच्च पान्तु न वा

एतेन पूतो न मेद्ध्यो न प्रोक्षितो यदेनमेतः प्राचीनं प्रोक्षति यथ्

संचित-माज्येन प्रोक्षति तेन पूतस्तेन मेद्ध्यस्तेन प्रोक्षितः ॥ **48**

(दुध्र - स्तनूर्. - हविर्भागाः - पातु - द्वात्रिꣳशच्च)

12 शिरो वा एतद् यज्ञस्य

T.S.6-2-11-1

शिरो वा एतद् यज्ञस्य यद्धविर्धानं प्राणा उपरवा हविर्धाने खायन्ते
तस्मा-च्छीर्.षन् प्राणा अधस्तात् खायन्ते तस्मा-दधस्ता-च्छीर्ष्णः
प्राणा रक्षोहणो वलगहनो वैष्णवान् खनामीत्याह वैष्णवा हि
देवतयोपरवा असुरा वै निर्यन्तो देवानां प्राणेषु वलगान् न्यखनन्
तान् बाहुमात्रे ऽन्वविन्दन् तस्माद् बाहुमात्राः खायन्त
इदमहं तं वलगमुद् वपामि, [ ] **49**

T.S.6-2-11-2

यं नः समानो यमसमानो निचखानेत्याह द्वौ वाव पुरुषौ यश्चैव
समानो यश्चासमानो यमेवास्मै तौ वलगं निखनतस्त-मेवोद् वपति
संतृणत्ति तस्माथ् संतृण्णा अन्तरतः प्राणा न सं भिनत्ति तस्मा-
दसंभिन्नाः प्राणा अपो ऽव नयति तस्मा-दार्द्रा अन्तरतः प्राणा
यवमतीरव नयत्, [ ] **50**

T.S.6-2-11-3

यूर्ग्वै यवः प्राणा उपरवाः प्राणेष्वेवोर्जं दधाति बर्.हिरव स्तृणाति तस्माल्–लोमशा अन्तरतः प्राणा आज्येन व्याघारयति तेजो वा आज्यं प्राणा उपरवाः प्राणेष्वेव तेजो दधाति हनू वा एते यज्ञस्य यद्–धिषवणे न संतृणत्त्यसंतृण्णे हि हनू अथो खलु दीर्घसोमे संतृद्ये धृत्यै शिरो वा एतद् यज्ञस्य यद्धविर्धानं, [ ] **51**

T.S.6-2-11-4

प्राणा उपरवा हनू अधिषवणे जिह्वा चर्म ग्रावाणो दन्ता मुख–माहवनीयो नासिको–त्तरवेदि–रुदर७्ं सदो यदा खलु वै जिह्वया दथ्स्वधि खादत्यथ मुखं गच्छति यदा मुखं गच्छ–त्यथोदरं गच्छति तस्माद्धविर्धाने चर्मन्नधि ग्रावभिरभिषुत्या ऽऽहवनीये हुत्वा प्रत्यञ्चः परेत्य सदसि भक्षयन्ति यो वै विराजो यज्ञमुखे दोहं वेद दुह एवै ( ) नामियं वै विराड् तस्यै त्वक् चर्मोधो ऽधिषवणे स्तना उपरवा ग्रावाणो वथ्सा ऋत्विजो दुहन्ति सोमः पयो य एवं वेद

दुह एवैनां ॥ 52

(वपामि - यवमतीरव नयति - हविर्धान - मेव त्रयोविꣳशतिश्च)

13 असावादित्यो ऽस्मिन् ँल्लोक

T.S.7-3-10-1

असावादित्यो ऽस्मिन् ँल्लोक आसीत् तं देवाः पृष्ठैः परिगृह्य सुवर्गं
ँल्लोक-मगमयन् परैरवस्तात् पर्यगृह्णन् दिवाकीर्त्येन सुवर्गे लोके
प्रत्यस्थापयन् परैः परस्तात् पर्यगृह्णन् पृष्ठै-रुपावारोहन्थ् स वा
असावादित्यो ऽमुष्मिन् ँल्लोके परै-रुभयतः परिगृहीतो
यत् पृष्ठानि भवन्ति सुवर्गमेव तैलोकं ँयजमाना यन्ति परै-रवस्तात्
परि गृह्णन्ति दिवाकीर्त्येन, [ ] 53

T.S.7-3-10-2

सुवर्गे लोके प्रति तिष्ठन्ति परैः परस्तात् परि गृह्णन्ति पृष्ठै-
रुपावरोहन्ति यत् परे परस्तान् न स्युः पराञ्चः सुवर्गाल्लोकान्
निष्पद्येरन्. यदवस्तान् न स्युः प्रजा निर्दहेयुरभितो दिवाकीर्त्यं
परःसामानो भवन्ति सुवर्ग एवैनान् ँल्लोक उभयतः परि गृह्णन्ति

यजमाना वै दिवाकीर्त्यꣳ सँवथ्सरः परःसामानो ऽभितो दिवाकीर्त्यं

परःसामानो भवन्ति सँवथ्सर एवोभयतः, [ ] **54**

T.S.7-3-10-3

प्रति तिष्ठन्ति पृष्ठं ँवै दिवाकीर्त्यं पार्श्वे परःसामानो ऽभितो दिवाकीर्त्यं

परःसामानो भवन्ति तस्मादभितः पृष्ठं पार्श्वे भूयिष्ठा ग्रहा गृह्यन्ते

भूयिष्ठꣳ शस्यते यज्ञस्यैव तन् मद्ध्यतो ग्रन्थिं ग्रथ्नन्त्यविस्रꣳसाय

सप्त गृह्यन्ते सप्त वै शीर्.षण्याः प्राणाः प्राणानेव यजमानेषु दधति

यत् पराचीनानि पृष्ठानि भवन्त्यमुमेव तैर्लोक–मभ्यारोहन्ति

यदिमं ँलोकं न, [ ] **55**

T.S.7-3-10-4

प्रत्यवरोहेयुरुद् वा माद्येयुर् यजमानाः प्र वा मीयेरन्. यत्

प्रतीचीनानि पृष्ठानि भवन्तीममेव तैर्लोकं प्रत्यवरोहन्त्यथो अस्मिन्नेव

लोके प्रति तिष्ठन्त्यनुन्मादायेन्द्रो वा अप्रतिष्ठित आसीथ् स प्रजापति

–मुपाधावत् तस्मा एत–मेकविꣳशतिरात्रं प्रायच्छत् तमाहरत्

तेनायजत ततो वै स प्रत्यतिष्ठद्ये बहुयाजिनो ऽप्रतिष्ठिता, [ ] **56**

T.S.7-3-10-5

स्युस्त एकवि॑ꣳशतिरात्र-मासीरन् द्वादश मासाः पञ्च-र्तवस्त्रय इमे लोका असावादित्य एकवि॑ꣳश एतावन्तो वै देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वं प्रति तिष्ठन्त्यसावादित्यो न व्यरोचत स प्रजापति-मुपाधावत् तस्मा एत-मेकवि॑ꣳशतिरात्रं प्रायच्छत् तमाऽहरत् तेनायजत ततो वै सोऽरोचत य एवं ँविद्वाꣳस एकवि॑ꣳशतिरात्र-मासते ( ) रोचन्त एवैकवि॑ꣳशतिरात्रो भवति रुग्वा एकवि॑ꣳशो रुचमेव गच्छन्त्यथो प्रतिष्ठामेव प्रतिष्ठा ह्येकवि॑ꣳशो ऽतिरात्रा-वभितो भवतो ब्रह्मवर्चसस्य परिगृहीत्यै ॥ **57** (गृह्णन्ति दिवाकीर्त्ये- नैवोभयतो - ना - प्रतिष्ठिता - आसत एकवि॑ꣳशतिश्च)

14 सन्ततिर्वा एते ग्रहाः

T.B.1-2-3-1

सन्ततिर्वा एते ग्रहाः । यत्परः सामानः । विषूवान् दिवाकीर्त्यं । यथा शालायै पक्षसी । एवꣳ सँवथ्सरस्य पक्षसी । यदेतेन गृह्येरन्न् । विषूची सँवथ्सरस्य पक्षसी व्यवस्रꣳसेयातां । आर्तिमार्च्छेयुः ।

यदेते गृह्यन्ते । यथा शालायै पक्षसी मद्ध्यमं ँव८्शमभि
समायच्छति ॥ **58**

T.B.1-2-3-2

एव८् सँँवथ्सरस्य पक्षसी दिवाकीर्त्यमभि सन्तन्वन्ति ।
नाऽऽर्तिमार्च्छन्ति । एकवि८्श–महर्भवति । शुक्राग्रा ग्रहा गृह्यन्ते ।
प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय । सौर्य एतदहः पशुरालभ्यते ।
सौर्योऽतिग्राह्यो गृह्यते । अहरेव रूपेण समर्द्धयन्ति ।
अथो अह्न एवैष बलिर्ह्रियते । सप्तैत–दहरतिग्राह्या गृह्यन्ते ॥ **59**

T.B.1-2-3-3

सप्त वै शीर्.षण्याः प्राणाः । असावादित्यः शिरः प्रजानां ।
शीर्.षन्नेव प्रजानां प्राणान् दधाति । तस्माथ् सप्तशीर्.षन्–प्राणाः ।
इन्द्रो वृत्र८् हत्वा । असुरान्–पराभाव्य ।
स इमान् ँलोकानभ्यजयत् । तस्यासौ लोकोऽनभिजित आसीत् ।
तं ँविश्वकर्मा भूत्वाऽभ्यजयत् । यद्वैश्वकर्मणो गृह्यते ॥ **60**

T.B.1-2-3-4

सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै । प्र वा एतेऽस्माल्लोकाच्च्यवन्ते ।

ये वैश्वकर्मणं गृह्णते । आदित्यःश्वो गृह्यते ।

इयं ँवा अदितिः । अस्यामेव प्रतितिष्ठन्ति ।

अन्योन्यो गृह्येते । विश्वान्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यन्ति ।

अस्यामन्येन प्रति तिष्ठन्ति ।

तावाऽपरार्धाथ् सँवथ्सरस्यान्योन्यो गृह्येते ( ) ।

तावुभौ सह महाव्रते गृह्येते । यज्ञस्यैवान्तं गत्वा ।

उभयो र्लोकयोः प्रतितिष्ठन्ति । अर्क्यमुक्थं भवति ।

अन्नाद्यस्या वरुध्यै ॥ **61 (** समायच्छ – त्यतिग्राह्या गृह्यन्ते –

गृह्यते – सँवथ्सरस्यान्योन्यो गृह्येते पञ्च च)

15 एकवि॒ꣳश एष भवति

T.B.1-2-4-1

एकवि॒ꣳश ए॒ष भ॑वति । ए॒ते॒न वै दे॒वा ए॑कवि॒ꣳशे॒न ।
आ॒दि॒त्यमि॒त उ॑त्त॒मꣳ सु॑व॒र्गँ लो॒क-मारो॑हयन्न् ।
स वा ए॒ष इ॒त ए॑कवि॒ꣳशः । तस्य॒ दशा॒वस्ता॒दहानि ।
दश॑ प॒रस्ता᳚त् । स वा ए॒ष वि॒राज्यु॑भ॒यतः॑ प्रति॒ष्ठितः ।
वि॒रा॒जि हि वा ए॒ष उ॑भ॒यतः॑ प्रति॒ष्ठितः । तस्मादन्त॒रेमौ लो॒कौ यन्न् ।
सर्वे॑षु सुव॒र्गे॑षु लो॒के॑ष्व-भि॒तप॑न्नेति ॥ **62**

T.B. 1-2-4-2

दे॒वा वा आ॑दि॒त्यस्य॑ सुव॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ । पराचो॑ऽतिपा॒दाद॑बिभयुः ।
तं छन्दो॑भिरदृꣳ-ह॒न्धृत्यै᳚ । दे॒वा वा आ॑दि॒त्यस्य॑ सुव॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ ।
अवा॑चो ऽवपा॒दा॑दबिभयुः । तं प॒ञ्चभी॑ र॒श्मिभि॒रु॑दवयन्न् ।
तस्मा॑-देकवि॒ꣳशो॒ऽह॒न्पञ्च॑ दिवाकी॒र्त्या॑नि क्रियन्ते ।
र॒श्मयो॒ वै दि॑वाकी॒र्त्या॑नि । ये गा॑यत्रे॒ ।
ते गा॑य॒त्रीषू॑त्तरयो॒ः पव॑मानयोः ॥ **63**

T.B. 1-2-4-3

महादिवाकीर्त्य॒ँ होतुः पृष्ठं । विकर्णं ब्रह्मसामं । भासोऽग्निष्टोमः ।

अथैतानि पराणि । परै वै देवा आदित्य॒ँ सुवर्गं ँल्लोकमपारयन्न् ।

यदपारयन्न् । तत्पराणां परत्वं । पारयन्त्येनं पराणि ।

य एवं ँवेद । अथैतानि स्पराणि ( ) ।

स्परै वै देवा आदित्य॒ँ सुवर्गं ँल्लोकमस्पारयन्न् ।

यदस्पारयन्न् । तथ्स्पराणा॒ँ स्परत्वं ।

स्पारयन्त्येन॒ँ स्पराणि । य एवं ँवेद ॥ **64**

(एति - पवमानयोः - स्पराणि पञ्च च)

16 इन्द्रो वृत्र॒ँ हत्वा

T.B.1-3-10-1

इन्द्रो वृत्र॒ँ हत्वा । असुरान् पराभाव्य । सोऽमावास्यां प्रत्यागच्छत् ।

ते पितरः पूर्वेद्यु-रागच्छन्न् । पितृन्. यज्ञोऽगच्छत् । तं देवाः

पुनरयाचन्त । तमेभ्यो न पुनरददुः । तेऽब्रुवन् वरं ँवृणामहै ।

अथ वः पुनर्दास्यामः । अस्मभ्यमेव पूर्वेद्युः क्रियाता इति ॥ **65**

T.B.1-3-10-2

तमेभ्यः पुनरददुः । तस्मात् पितृभ्यः पूर्वेद्युः क्रियते ।

यत् पितृभ्यः पूर्वेद्युः करोति । पितृभ्य एव तद् यज्ञं निष्क्रीय यजमानः

प्रतनुते । सोमाय पितृपीताय स्वधा नम इत्याह ।

पितुरेवाधि सोमपीथमवरुन्धे ।

न हि पिता प्रमीयमाण आहैष सोमपीथ इति ।

इन्द्रियं ँवै सोमपीथः ।

इन्द्रियमेव सोमपीथमवरुन्धे ।

तेनेन्द्रियेण द्वितीयां जाया-मभ्यश्नुते ॥ **66**

T.B.1-3-10-3

एतद्वै ब्राह्मणं पुरा वाजश्रवसा विदामक्रन् ।

तस्मात्ते द्वे द्वे जाये अभ्याक्षत । य एवं ँवेद ।

अभि द्वितीयां जायामश्नुते । अग्नये कव्यवाहनाय स्वधा नम इत्याह ।

य एव पितृणामग्निः । तं प्रीणाति । तिस्र आहुतीर् जुहोति ।

त्रिर्निदधाति । षट्थ् संपद्यन्ते ॥ **67**

T.B.1-3-10-4

षड्वा ऋतवः । ऋतूनेव प्रीणाति । तूष्णीं मेक्षणमादधाति ।

अस्ति वा हि षष्ठ ऋतुर्न वा । देवान्. वै पितृन् प्रीतान् ।

मनुष्याः पितरोऽनु प्रपिपते । तिस्र आहुतीर्जुहोति । त्रिर्निदधाति ।

षट्थ् संपद्यन्ते । षड्वा ऋतवः ॥ **68**

T.B. 1-3-10-5

ऋतवः खलु वै देवाः पितरः । ऋतूनेव देवान् पितृन् प्रीणाति ।

तान् प्रीतान् । मनुष्याः पितरोऽनु प्रपिपते ।

सकृदाच्छिन्नं बर्.हिर्भवति । सकृदिव हि पितरः । त्रिर्निदधाति ।

तृतीये वा इतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति । पराङावर्त्तते ॥ **69**

T.B.1-3-10-6

ह्लीका हि पितरः । ओष्मणो व्यावृत उपास्ते ।

ऊष्मभागा हि पितरः । ब्रह्मवादिनो वदन्ति ।

प्राश्यां(3) न प्राश्या(**3**)मिति । यत् प्राश्नीयात् ।

जन्यमन्नमद्यात् । प्रमायुकः स्यात् ।

यन्न प्राश्नीयात् । अहविः स्यात् ॥ 70

T.B.1-3-10-7

पितृभ्य आवृश्च्येत । अवघ्रेयमेव ।

तन्नेव प्राशितं नेवाप्राशितं । वीरं ँवा वै पितरः प्रयन्तो हरन्ति ।

वीरं ँवा ददति । दशां छिनत्ति ।

हरणभागा हि पितरः । पितॄनेव निरवदयते ।

उत्तर आयुषि लोम छिन्दीत । पितृणाऽ ह्येतर्. हि नेदीयः ॥ 71

T.B.1-3-10-8

नमस्करोति । नमस्कारो हि पितृणां । नमो वः पितरो रसाय ।

नमो वः पितरः शुष्माय । नमो वः पितरो जीवाय ।

नमो वः पितरः स्वधायै । नमो वः पितरो मन्यवे ।

नमो वः पितरो घोराय । पितरो नमो वः ।

य एतस्मिन् ँलोके स्थ ॥ 72

T.B.1-3-10-9

युष्मा७ स्ते ऽनु । येऽस्मिन् ँलोके । मां ते ऽनु ।
यएतस्मिन् ँलोके स्थ । यूयं तेषां ँवसिष्ठा भूयास्त ।
येऽस्मिन् ँलोके । अहं तेषां ँवसिष्ठो भूयासमित्याह ।
वसिष्ठः समानानां भवति । य एवं ँविद्वान् पितृभ्यः करोति ।
एष वै मनुष्याणां ँयज्ञः ॥ **73**

T.B.1-3-10-10

देवानां ँवा इतरे यज्ञाः । तेन वा एतत् पितृलोके चरति ।
यत् पितृभ्यः करोति । स ईश्वरः प्रमेतोः । प्राजापत्ययर्चा पुनरैति ।
यज्ञो वै प्रजापतिः । यज्ञेनैव सह पुनरैति । न प्रमायुको भवति ।
पितृलोके वा एतद् यजमानश्चरति । यत् पितृभ्यः करोति ( ) ।
स ईश्वर आर्त्तिमार्त्तोः । प्रजापतिस्त्वा वैनं तत उन्नेतु–मर्.हतीत्याहुः ।
यत् प्राजापत्ययर्चा पुनरैति । प्रजापति–रेवैनं तत उन्नयति ।
नार्त्तिमार्च्छति यजमानः ॥ **74**

(इ – त्यश्नुते – पद्यन्ते – पद्यन्ते षड्वा ऋतवो – वर्त्तते – ऽहविः स्या – न्नेदीयः – स्थ – यज्ञो – यजमानश्चरति यत् पितृभ्यः करोति पञ्च च)

17 वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः

T.B.1-6-8-1

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत ।

ता वरुण प्रघासै र्वरुणपाशादमुञ्चत् । साकमेधैः प्रत्यस्थापयत् ।

त्र्यंबकै रुद्रं निरवादयत । पितृयज्ञेन सुवर्गं ँल्लोकमगमयत् ।

यद् वैश्वदेवेन यजते । प्रजा एव तद् यजमानः सृजते ।

ता वरुण प्रघासै र्वरुणपाशान् मुञ्चति । साकमेधैः प्रतिष्ठापयति ।

त्र्यंबकै रुद्रं निरवदयते ॥ **75**

T.B.1-6-8-2

पितृयज्ञेन सुवर्गं ँल्लोकं गमयति । दक्षिणतः प्राचीनावीती निर्वपति ।

दक्षिणावृद्धि पितृणां । अनादृत्य तत् ।

उत्तरत एवोपवीय निर्वपेत् । उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते ।

अथो यदेव दक्षिणार्धेऽधि श्रयति । तेन दक्षिणावृत् ।

सोमाय पितृमते पुरोडाश७ं षट्कपालं निर्वपति ।

सँवथ्सरो वै सोमः पितृमान् ॥ **76**

T.B.1-6-8-3

सँवथ्सरमेव प्रीणाति । पितृभ्यो बर्.हिषद्भ्यो धानाः ।

मासा वै पितरो बर्.हिषद । मासानेव प्रीणाति ।

यस्मिन्वा ऋतौ पुरुषः प्रमीयते । सोऽस्यामुष्मिन् ँल्लोके भवति ।

बहुरूपा धाना भवन्ति । अहोरात्राणा–मभिजित्यै । पितृभ्यो

ऽग्निष्वात् तेभ्यो मन्थं । अर्द्धमासा वै पितरोऽ ग्निष्वात्ताः ॥ **77**

T.B.1-6-8-4

अर्द्धमासानेव प्रीणाति । अभिवान्यायै दुग्धे भवति ।

सा हि पितृदेवत्यं दुहे । यत् पूर्णं । तन् मनुष्याणां ।

उपर्यर्धो देवानां । अर्द्धः पितृणां । अर्द्ध उपमन्थति ।

अर्धो हि पितृणां । एकयोपमन्थति ॥ **78**

T.B.1-6-8-5

एका हि पितृणां । दक्षिणोपमन्थति । दक्षिणावृद्धि पितृणां ।

अनारभ्योपमन्थति । तद्धि पितॄन् गच्छति । इमां दिशं वेदिमुद्धन्ति ।

उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । चतुः स्रक्ति र्भवति ।

सर्वा ह्यनु दिशः पितरः । अखाता भवति ॥ **79**

T.B.1-6-8-6

खाता हि देवानां । मद्ध्यतोऽग्निराधीयते ।

अन्ततो हि देवानामाधीयते । वर्.षीयानिध्म इध्माद् भवति व्यावृत्त्यै ।

परि श्रयति । अन्तर्.हितो हि पितृलोको मनुष्यलोकात् ।

यत्परुषि दिनं । तद् देवानां । यदन्तरा । तन् मनुष्याणां ॥ **80**

T.B.1-6-8-7

यथ्समूलं । तत् पितृणां । समूलं बर्.हिर्भवति व्यावृत्त्यै ।

दक्षिणा स्तृणाति । दक्षिणावृद्धि पितृणां । त्रिः पर्येति ।

तृतीये वा इतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति । त्रिः पुनः पर्येति ।

षट्थ् संपद्यन्ते ॥ **81**

T.B.1-6-8-8

षड्वा ऋतवः । ऋतूनेव प्रीणाति । यत् प्रस्तरं यजुषा गृह्णीयात् ।

प्रमायुको यजमानः स्यात् । यन्न गृह्णीयात् । अनायतनः स्यात् ।

तूष्णीमेव न्यस्येत् । न प्रमायुको भवति । नानायतनः ।

यत् त्रीन् परिधीन् परिदध्यात् ॥ **82**

T.B.1-6-8-9

मृत्युना यजमानं परि गृह्णीयात् । यन्न परि दध्यात् ।

रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युः । द्वौ परिधी परिदधाति ।

रक्षसामपहत्यै । अथो मृत्योरेव यजमान-मुथ्सृजति ।

यत् त्रीणि त्रीणि हवीꣳष्युदाहरेयुः । त्रयस्त्रय एषाꣳ साकं प्रमीयेरन्न् ।

एकैक-मनूचीनान्युदाहरन्ति । एकैक एवैषा-मन्वञ्चः प्रमीयते ( ) ।

कशिपु कशिपव्याय । उपबर्.हण-मुपबर्.हण्याय ।

आञ्जन-माञ्जन्याय । अभ्यञ्जन-मभ्यञ्जन्याय ।

यथाभागमेवैनान् प्रीणाति ॥ **83**

(निरवदयते – पितृमान–ग्निष्वात्ता– एकयोपमन्थ - त्यखाता भवति – मनुष्याणां – पद्यन्ते – परिदध्यान् – मीयते पञ्च च)

18 अग्नये देवेभ्यः

T.B.1-6-9-1

अग्नये देवेभ्यः पितृभ्यः समिध्यमाना-यानुब्रूहीत्याह ।
उभये हि देवाश्च पितरश्चेज्यन्ते । एकामन्वाह । एका हि पितृणां ।
त्रिरन्वाह । त्रिर्.हि देवानां । आघारावाघारयति । यज्ञपरुषो–रनन्तरित्यै ।
नार्.षेयं वृँणीते । न होतारं ॥ **84**

T.B.1-6-9-2

यदार्.षेयं वृँणीत । यद्धोतारं । प्रमायुको यजमानः स्यात् ।
प्रमायुको होता । तस्मान्न वृणीते । यजमानस्य होतु र्गोपीथाय ।
अपबर्.हिषः प्रयाजान्. यजति । प्रजा वै बर्.हिः ।
प्रजा एव मृत्योरुथ्सृजति । आज्यभागौ यजति ॥ **85**

T.B.1-6-9-3

यज्ञस्यैव चक्षुषी नान्तरेति । प्राचीनावीती सोमं यजति ।

पितृदेवत्या हि । एषाऽऽहुतिः । पञ्चकृत्वो ऽवद्यति ।

पञ्च ह्येता देवताः । द्वे पुरोऽनुवाक्ये ।

याज्या देवता वषट्कारः ।

ता एव प्रीणाति । सन्ततमवद्यति ॥ **86**

T.B.1-6-9-4

ऋतूना॒ᳪ सन्तत्यै । प्रैवैभ्यः पूर्वया पुरोऽनुवाक्ययाऽऽह ।

प्रणयति द्वितीयया । गमयति याज्यया । तृतीये वा इतो लोके पितरः ।

अहॢ एवैनां पूर्वया पुरोऽनुवाक्यया ऽत्यानयति ।

रात्रियै द्वितीयया । ऐवैनान्. याज्यया गमयति ।

दक्षिणतोऽवदाय । उदङ्ङतिक्रामति व्यावृत्त्यै ॥ **87**

T.B.1-6-9-5

आ स्वधेत्याश्रावयति । अस्तु स्वधेति प्रत्याश्रावयति ।

स्वधा नम इति वषट्करोति । स्वधाकारो हि पितृणां ।

सोममग्रे यजति । सोमप्रयाजा हि पितरः ।

सोमं पितृमन्तं ँयजति । सँवथ्सरो वै सोमः पितृमान् ।

सँवथ्सरमेव तद् यजति । पितॄन् बर्.हिषदो यजति ॥ **88**

T.B. 1-6-9-6

ये वै यज्वानः । ते पितरो बर्.हिषदः । तानेव तद् यजति ।

पितॄनग्निष्वात्तान्. यजति । ये वा अयज्वानो गृहमेधिनः ।

ते पितरोऽग्निष्वात्ताः । तानेव तद् यजति ।

अग्निं कव्यवाहनं ँयजति ।

य एव पितृणामग्निः । तमेव तद् यजति ॥ **89**

T.B. 1-6-9-7

अथो यथाऽग्नि७ स्विष्टकृतं ँयजति । तादृगेव तत् ।

एतत्ते तत ये च त्वामन्विति तिसृषु स्रक्तीषु निदधाति ।

तस्मादातृतीयात् पुरुषान्नाम न गृह्णन्ति ।

एतावन्तो हीज्यन्ते । अत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वमित्याह ।

ह्लीका हि पितरः । उदञ्चो निष्क्रामन्ति ।

एषा वै मनुष्याणां दिक् । स्वामेव तद्दिशमनु निष्क्रामन्ति ॥ 90

T.B.1-6-9-8

आहवनीय–मुपतिष्ठन्ते । न्येवास्मै तद्ध्नुवते ।

यथ् सत्याहवनीये । अथान्यत्र चरन्ति ।

आतमितो–रुपतिष्ठन्ते । अग्निमेवोपद्रष्टारं कृत्वा ।

पितॄन् निरवदयन्ते । अन्तं ँवा एते प्राणानां गच्छन्ति ।

य आतमितो–रुपतिष्ठन्ते । सुसंदृशं त्वा वयमित्याह ॥ 91

T.B.1-6-9-9

प्राणो वै सुसंदृक् । प्राणमेवात्मन् दधते ।

योजान्विन्द्र ते हरी इत्याह । प्राणमेव पुनरयुक्त ।

अक्षन्नमीमदन्त हीति गार्.हपत्य–मुपतिष्ठन्ते ।

अक्षन्नमीमदन्ताथ त्वोपतिष्ठामह इति वावैतदाह ।

अमीमदन्त पितरः सोम्या इत्यभि प्रपद्यन्ते ।

अमीमदन्त पितरोऽथ त्वाऽभि प्रपद्यामह इति वावैतदाह ।

अपः परिषिञ्चति । मार्जयत्येवैनान् ॥ **92**

T.B.1-6-9-10

अथो तर्पयत्येव । तृप्यति प्रजया पशूभिः ।

य एवं वेँद । अप बर्.हिषावनूयाजौ यजति ।

प्रजा वै बर्.हिः । प्रजा एव मृत्योरुथ्सृजति ।

चतुरः प्रयाजान्. यजति । द्वावनूयाजौ ।

षट्थ् संपद्यन्ते । षड्वा ऋतवः ( ) ॥ **93**

T.B. 1-6-9-11

ऋतूनेव प्रीणाति । न पत्न्यन्वास्ते । न सँयाजयन्ति ।

यत् पत्न्यन्वासीत । यथ्सँयाजयेयुः । प्रमायुका स्यात् ।

तस्मान्नान्वास्ते । न सँयाजयन्ति । पत्नियै गोपीथाय ॥ **94**

(होतार – माज्यभागौ यजति – सन्ततमवद्यति – व्यावृत्त्यै – बर्.हिषदो यजति – तमेव तद्यज – त्यनु निष्क्राम – न्त्याहै – ना – नृतवो – नव च)

19 उशन्तस्त्वा हवामह

T.B.2-6-16-1

उशन्तस्त्वा हवामह आ नो अग्ने सुकेतुना ।

त्वꣳ सोम महे भगं त्वꣳ सोम प्रचिकितो मनीषा ।

त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे त्वꣳ सोम पितृभिः सँविदानः ।

बर्.हिषदः पितर आऽहं पितॄन् । उपहूताः पितरोऽग्निष्वात्ताः पितरः ।

अग्निष्वात्तानृतुमतो हवामहे । नराशꣳसे सोमपीथं ँय आशुः ।

ते नो अर्वन्तः सुहवा भवन्तु । शं नो भवन्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ।

ये अग्निष्वात्ता येऽनग्निष्वात्ताः ॥ **95**

T.B. 2-6-16-2

अꣳहोमुचः पितरः सोम्यासः । परेऽवरेऽमृतासो भवन्तः ।

अधिब्रुवन्तु ते अवन्त्वस्मान् । वान्यायै दुग्धे जुषमाणाः करंभं ।

उदीराणा अवरे परे च । अग्निष्वात्ता ऋतुभिः सँविदानाः ।

इन्द्रवन्तो हविरिदं जुषन्तां ।

यदग्ने कव्यवाहन त्वमग्न ईडितो जातवेदः । मातली कव्यैः ।

ये तातृपुर्देवत्रा जेहमानाः ( ) । होत्रावृधः स्तोमतष्टासो अर्कैः ।
आऽग्ने याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ् । सत्यैः कव्यैः पितृभिर् घर्मसद्भिः ।
हव्यवाहमजरं पुरुप्रियं । अग्निं घृतेन हविषा सपर्यन्न् ।
उपासदं कव्यवाहं पितृणां । स नः प्रजां वीरवती ँ समृण्वतु ॥ **96**
(अनग्निष्वात्ता – जेहमानाः सप्त च)

<u>त्रीणाचीकेतं</u>

20 <u>अयं वाव यः</u>

<u>T.B. 3.11.7.1</u>

अयं ँवाव यः पवते । सोऽग्निर् नाचिकेतः । स यत् प्राङ् पवते ।
तद–स्य शिरः । अथ यद् दक्षिणा । स दक्षिणः पक्षः ।
अथ यत् प्रत्यक् । तत् पुच्छं । यदुदङ् । स उत्तरः पक्षः ॥ **97**

<u>T.B. 3.11.7.2</u>

अथ यथ् सम्ँवाति । तदस्य समञ्चनं च प्रसारणंच ।
अथो संपदेवास्य सा । स ँ ह वा अस्मै स कामः पद्यते ।

यत् कामो यजते । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उचैन–मेवं वेँद । यो ह वा अग्नेर् नाचिकेत–स्यायतनं

प्रतिष्ठां वेँद । आयतनवान् भवति । गच्छति प्रतिष्ठां ॥ **98**

T.B. 3.11.7.3

हिरण्यं वाँ अग्नेर् नाचिकेत–स्यायतनं प्रतिष्ठा । य एवं वेँद ।

आयतनवान् भवति । गच्छति प्रतिष्ठां ।

यो हवा अग्नेर् नाचिकेतस्य शरीरं वेँद ।

स शरीर एव स्वर्गं लोँकमेति । हिरण्यं वाँ अग्नेर् नाचिकेतस्य

शरीरं । य एवं वेँद । स शरीर एव स्वर्गं लोँकमेति ।

अथो यथा रुक्म उत्–तप्तो भाय्यात् ॥ **99**

T.B. 3.11.7.4

एवमेव स तेजसा यशसा । अस्मिꣳश्च लोके–ऽमुष्मिꣳश्च भाति ।

उरवो ह वै नामैते लोकाः । ये ऽवरेणादित्यं ।

अथ हैते वरीयाꣳसो लोकाः । ये परेणादित्यं ।

अन्तवन्तꣳ हवा एष क्षय्यं लोँकं जयति । योऽ वरेणादित्यं ।

अथ हैषो ऽनन्त-मपार-मक्षय्यं ँलोकं जयति ।
यः परेणादित्यं ( ) ॥ 100

T.B. 3.11.7.5

अनन्तँ ह वा अपार-मक्षय्यं ँलोकं जयति ।
यो ऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उचैन-मेवं ँवेद ।
अथो यथा रथे तिष्ठन् पक्षसी पर्यावर्त्तमाने प्रत्यपेक्षते ।
एव-महोरात्रे प्रत्यपेक्षते । नास्याहोरात्रे लोकमाप्नुतः ।
योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन-मेवं ँवेद ॥ 101
(उत्तरः पक्षो - गच्छति प्रतिष्ठां - भाय्याद् - यः परेणादित्य
-मष्टौ च)

21 उशन् ह वै

T.B. 3.11.8.1

उशन्. ह वै वाजश्रवसः सर्ववेदसं ददौ ।
तस्य ह नचिकेता नाम पुत्र आस ।
तँ ह कुमारँ सन्तं । दक्षिणासु नीयमानासु श्रद्धाविवेश ।

स होवाच । तत कस्मै मां दास्यसीति ।

द्वितीयं तृतीयं । त७ं ह परीत उवाच ।

मृत्यवे त्वा ददामीति । त७ं ह स्मो-त्थितं ँवागभिवदति ॥ **102**

T.B. 3.11.8.2

गौतम कुमार-मिति । स होवाच । परेहि मृत्योर् गृहान् ।

मृत्यवे वै त्वाऽदा-मिति । तं ँवै प्रवसन्तं गन्ता-सीति होवाच ।

तस्य स्म तिस्रो रात्री-रनाश्वान् गृहे वसतात् ।

स यदि त्वा पृच्छेत् । कुमार कति रात्री-रवाथ्सी-रिति ।

तिस्र इति प्रति ब्रूतात् । किं प्रथमा७ं रात्रि-माश्ना इति ॥ **103**

T.B. 3.11.8.3

प्रजां त इति । किं द्वितीया-मिति ।

पशू७ंस्त इति । किं त्रितीया-मिति ।

साधुकृत्यां त इति । तं ँवै प्रवसन्तं जगाम ।

तस्य ह तिस्रो रात्री-रनाश्वान् गृह उवास । त-मागत्य पप्रच्छ ।

कुमार कति रात्री-रवाथ्सी-रिति । तिस्र इति प्रत्युवाच ॥ **104**

T.B. 3.11.8.4

किं प्रथमा॒ रात्रि-माश्ना इति । प्रजां त इति ।

किं द्वितीया-मिति । पशूᳪस्त इति ।

किं त्रितीया-मिति । साधु कृत्यां त इति ।

नमस्ते अस्तु भगव इति हो-वाच । वरं ँवृणीष्वे-ति ।

पितर-मेव जीव-न्नयानीति । द्वितीयं ँवृणीष्वे-ति ॥ 105

T.B. 3.11.8.5

इष्टापूर्त्तयोर् मेऽक्षितिं ब्रूहीति होवाच ।

तस्मै हैतमग्निं नाचिकेत-मुवाच ।

ततो वै तस्ये-ष्टापूर्त्ते ना क्षीयेते । नास्ये-ष्टापूर्त्ते क्षीयेते ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन-मेवं ँवेद ।

तृतीयं ँवृणीष्वे-ति । पुन र्मृत्योर् मेऽपजितिं ब्रूहीति होवाच ।

तस्मै हैत-मग्निं नाचिकेत-मुवाच ।

ततो वै सोप पुनर् मृत्यु-मजयत् ॥ 106

T.B. 3.11.8.6

अप पुनर् मृत्युं जयति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन-मेवं वेद । प्रजापति वैं प्रजाकाम-स्तपो ऽतप्यत ।

स हिरण्य-मुदास्यत् । त-दग्नौ प्रास्यत् । त-दस्मै नाच्छदयत् ।

तद् द्वितीयं प्रास्यत् । त-दस्मै नैवाच्छदयत् ।

तत् तृतीयं प्रास्यत् ॥ **107**

T.B. 3.11.8.7

त-दस्मै नैवाच्छदयत् । त-दात्म-न्नेव हृदय्येऽग्नौ वैश्वानरे प्रास्यत् ।

त-दस्मा अच्छदयत् । तस्माद्धिरण्यं कनिष्ठं धनानां ।

भुञ्जत् प्रियतमं । हृदयज७ँ हि । स वै तमेव नाविन्दत् ।

यस्मै तां दक्षिणा-मनेष्यत् । ता७ँ स्वायैव हस्ताय दक्षिणायानयत् ।

तां प्रत्यगृह्णात् ॥ **108**

T.B. 3.11.8.8

दक्षाय त्वा दक्षिणां प्रतिगृह्णामीति । सो ऽदक्षत दक्षिणां प्रतिगृह्य ।

दक्षते ह वै दक्षिणां प्रतिगृह्य । य एवं वेद ।

एतद्ध स्म वै तद् विद्वा७ँसो वाजश्रवसा गोतमाः ।

अप्यनूदेश्यां दक्षिणां प्रतिगृह्णन्ति ।

उभयेन वयं दक्षिष्यामह एव दक्षिणां प्रतिगृह्येति ।

तेऽदक्षन्त दक्षिणां प्रतिगृह्य । दक्षते ह वै दक्षिणां प्रतिगृह्य ।

य एवं वेँद ( ) । प्र हान्यं ल्वीँनाति ॥ **109**

(वद - त्याश्ना इ – त्युवाच – द्वितीयं वृँणीष्वे – त्यजयत् –

तृतीयं प्रास्यत् – गृह्णाद् – य एवं वेँदैकं च)

22 <u>तऀ हैतमेके</u>

<u>T.B. 3.11.9.1</u>

तऀ हैत–मेके पशुबन्ध ऐवो–त्तरवेद्यां चिन्वते ।

उत्तरवेदि सम्मित एषोऽग्निरिति वदन्तः । तन्न तथा कुर्यात् ।

एत–मग्निं कामेन व्यर्द्धयेत् । स एनं कामेन व्यृद्धः ।

कामेन व्यर्द्धयेत् । सौम्ये वावै–नमध्वरे चिन्वीत ।

यत्र वा भूयिष्ठा आहुतयो हूयेरन्न् ।

एत–मग्निं कामेन समर्द्धयति । स एनं कामेन समृद्धः ॥ **110**

T.B. 3.11.9.2

कामेन समर्द्धयति । अथ हैनं पुरर्.षयः ।

उत्तरवेद्या-मेव सत्रिय-मचिन्वत । ततो वै तेऽविन्दन्त प्रजां ।

अभि स्वर्गं ँल्लोक-मजयन्न् । विन्दत एव प्रजां ।

अभि स्वर्गं ँल्लोकं जयति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन-मेवं ँवेद । अथ हैनं ँवायुर्. ऋद्धिकामः ॥ **111**

T.B. 3.11.9.3

यथा न्युप्त-मेवोपदधे । ततो वै स एता-मृद्धि-माद्ध्नोत् ।

या-मिदं ँवायुर्. ऋद्धः । एता-मृद्धि-मृद्ध्नोति ।

या-मिदं ँवायुर्. ऋद्धः । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन-मेवं ँवेद । अथ हैनं गोबलो वार्ष्णः पशुकामः ।

पांक्त-मेव चिक्ये । पञ्च पुरस्तात् ॥ **112**

T.B. 3.11.9.4

पञ्च दक्षिणतः । पञ्च पश्चात् । पञ्चोत्तरतः । एकां मद्ध्ये ।

ततो वै स सहस्रं पशून् प्राप्नोत् । प्र सहस्रं पशू-नाप्नोति ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन-मेवं वेद ।
अथ हैनं प्रजापतिर् ज्यैष्ठ्यकामो यशस्कामः प्रजननकामः ।
त्रिवृत-मेव चिक्ये ॥ **113**

T.B. 3.11.9.5

सप्त पुरस्तात् । तिस्रो दक्षिणतः । सप्त पश्चात् ।
तिस्र उत्तरतः । एकां मद्ध्ये । ततो वै स प्र यशो ज्यैष्ठ्य-माप्नोत् ।
एतां प्रजातिं प्राजायत । यामिदं प्रजाः प्रजायन्ते ।
त्रिवृद् वै ज्यैष्ठ्यं । माता पिता पुत्रः ॥ **114**

T.B. 3.11.9.6

त्रिवृत् प्रजननं । उपस्थो योनिर् मद्ध्यमा ।
प्र यशो ज्यैष्ठ्य-माप्नोति । एतां प्रजातिं प्रजायते ।
या-मिदं प्रजाः प्रजायन्ते । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।
य उ चैन-मेवं वेद । अथ हैन-मिन्द्रो ज्यैष्ठ्यकामः ।
ऊद्ध्वा एवो-पदधे । ततो वै स ज्यैष्ठ्यमगच्छत् ॥ **115**

T.B. 3.11.9.7

ज्यैष्ठ्यं गच्छति । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन-मेवं ँवेद ।

अथ हैन-मसावादित्यः स्वर्गकामः । प्राची-रेवोपदधे ।

ततो वै सोऽभि स्वर्गं ँलोक-मजयत् । अभि स्वर्गं ँलोकं जयति ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन-मेवं ँवेद ।

स यदीच्छेत् ॥ **116**

T.B. 3.11.9.8

तेजस्वी यशस्वी ब्रह्मवर्चसी स्या-मिति ।

प्राङ्होतुर् धिष्ण्या-दुथ्सर्पेत् । येयं प्रागाद् यशस्वती ।

सा मा प्रोर्णोतु । तेजसा यशसा ब्रह्मवर्चसे-नेति ।

तेजस्-व्येव यशस्वी ब्रह्मवर्चसी भवति । अथ यदीच्छेत् ।

भूयिष्ठं मे श्रद्-दधीरन्न् । भूयिष्ठा दक्षिणा नयेयु-रिति ।

दक्षिणासु नीयमानासु प्राच्येहि प्राच्येही-ति प्राची जुषाणा

वेत्वाज्यस्य स्वाहेति स्रुवेणो-पहत्या-हवनीये जुहुयात् ॥ **117**

T.B. 3.11.9.9

भूयिष्ठ-मेवास्मै श्रद्-दधते । भूयिष्ठा दक्षिणा नयन्ति ।

पुरीष-मुपधाय । चितिक्लृप्तिभि-रभिमृश्य ।

अग्निं प्रणीयोप-समाधाय । चतस्र एता आहुतीर् जुहोति ।

त्वमग्ने रुद्र इति शतरुद्रीयस्य रूपं ।

अग्ना-विष्णू इति वसोर्धारायाः । अन्नपत इत्यन्न होमः ।

सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वा इति विश्वप्रीः ( ) ॥ **118**

(समृद्ध - ऋद्धिकामः - पुरस्तात् - चिक्ये - पुत्रो - ऽगच्छ - दिच्छेत् - जुहुयात् - विश्वप्रीः)

23 यां प्रथमामिष्टका

T.B. 3.11.10.1

यां प्रथमा-मिष्टका-मुपदधाति । इमं तया लोक-मभिजयति ।

अथो या अस्मिन् ँलोके देवताः ।

तासाꣳ सायुज्यꣳ सलोकता-माप्नोति ।

यां द्वितीया-मुपदधाति । अन्तरिक्ष लोकं तया-ऽभिजयति ।

अथो या अन्तरिक्ष लोके देवताः ।

तासा७ँ सायुज्य७ँ सलोकता-माप्नोति ।

यां तृतीया-मुपदधाति । अमुं तया लोक-मभिजयति ॥ **119**

T.B. 3.11.10.2

अथो या अमुष्मिन् ँल्लोके देवताः ।

तासा७ँ सायुज्य७ँ सलोकता-माप्नोति ।

अथो या अमू-रितरा अष्टादश ।

य एवामी उरवश्च वरीया७ँसश्च लोकाः । तानेव ताभि-रभिजयति ।

कामचारो ह वा अस्योरुषु च वरीयस्सु च लोकेषु भवति ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते । य उ चैन-मेवं ँवेद ।

सम्ँवथ्सरो वा अग्निर् नाचिकेतः । तस्य वसन्तः शिरः ॥ **120**

T.B. 3.11.10.3

ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षः । वर्.षा उत्तरः । शरत् पुच्छं ।

मासाः कर्मकाराः । अहोरात्रे शतरुद्रीयं । पर्जन्यो वसोर्धारा ।

यथा वै पर्जन्यः सुवृष्टं ँवृष्ट्वा । प्रजाभ्यः सर्वान् कामान्थ्

संपूरयति । एव-मेव स तस्य सर्वान् कामान्थ् संपूरयति ।

योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ॥ **121**

T.B. 3.11.10.4

य उ चैन-मेवं वेँद । सम्वँथ्सरो वा अग्निर् नाचिकेतः ।

तस्य वसन्तः शिरः । ग्रीष्मो दक्षिणः पक्षः । वर्.षाः पुच्छं ।

शर-दुत्तरः पक्षः । हेमन्तो मद्ध्यं । पूर्वपक्षा-श्चितयः ।

अपरपक्षाः पुरीषं । अहोरात्राणीष्टकाः ( ) ॥

एष वाव सोऽग्नि-रग्निमयः पुनर्णवः ।

अग्निमयो ह वै पुनर्णवो भूत्वा । स्वर्गं लोक-मेति ।

आदित्यस्य सायुज्यं । योऽग्निं नाचिकेतं चिनुते ।

य उ चैन-मेवं वेँद ॥ **122**

(अमुं तया लोकमभिजयति - शिरः - चिनुत - इष्टकाः षट्च)

24 ऋचां प्राची

(TB 3.12.9.1)

ऋचां प्राची महती दिगुच्यते । दक्षिणा-माहुर्-यजुषा-मपारां ।
अथर्वणा-मग्ङिरसां प्रतीची । साम्ना-मुदीची महती दिगुच्यते ।
ऋग्भिः पूर्वाह्णे दिवि देव ईयते । यजुर्वेदे तिष्ठति मद्ध्ये अह्नः ।
सामवेदे-नास्तमये महीयते । वेदै-रशून्य-स्त्रिभिरेति सूर्यः ।
ऋग्भ्यो जाताꣳ सर्वशो मूर्त्ति-माहुः ।
सर्वा गतिर्-याजुषी हैव शश्वत् ॥ **123**

(TB 3.12.9.2)

सर्वं तेज स्सामरूप्यꣳ ह शश्वत् ।
सर्वꣳ हेदं ब्रह्मणा हैव सृष्टं ॥
ऋग्भ्यो जातं वैँश्यं वँर्ण-माहुः । यजुर्वेदं क्षत्रियस्या-हुर्योनिं ।
सामवेदो ब्राह्मणानां प्रसूतिः । पूर्वे पूर्वेभ्यो वच एत-दूचुः ।
आदर्.श-मग्निं चिन्वानाः । पूर्वे विश्व सृजोऽमृताः ।
शतं वँर्.ष सहस्राणि । दीक्षिता स्सत्र-मासत ॥ **124**

(TB 3.12.9.3)

तप आसीद् गृहपतिः । ब्रह्म ब्रह्मा भवथ् स्वयं ।

सत्य॑ह हो तैषा-मासीत् । यद् विश्वसृज आसत ॥

अमृत-मेभ्य उदगायत् । सहस्रं परिवथ्सरान् ।

भूत॑ह प्रस्तो-तैषा-मासीत् । भविष्यत् प्रति चाहरत् ।

प्राणो अद्ध्वर्यु-रभवत् । इद॑ सर्व॑ सिषासतां ॥ 125

(TB 3.12.9.4)

अपानो विद्वा-नावृतः । प्रति प्रातिष्ठ-दद्ध्वरे । आर्त्तवा उपगातारः ।

सदस्या ऋतवो-ऽभवन् । अर्द्धमासाश्च मासाश्च ।

चमसा-द्ध्वर्यवो ऽभवन् । अश॑ सद् ब्रह्मण-स्तेजः ।

अच्छा वाकोऽभवद्-यशः । ऋत-मेषां प्रशास्ता-ऽऽसीत् ।

यद् विश्व सृज आसत ॥ 126

(TB 3.12.9.5)

ऊर्ग्-राजान-मुदवहत् । ध्रुव गोप स्सहो-ऽभवत् ।

ओजोऽभ्यष्टौद् ग्राव्.ण्णः । यद् विश्व सृज आसत ।

अपचितिः पोत्रीया-मयजत् । नेष्ट्रीया-मयजत् त्विषिः ।

आग्नीद्ध्राद् विदुषी सत्यं । श्रद्धा हैवा यजथ् स्वयं ।
इरा पत्नी विश्व सृजां । आकूति-रपिनङ्ढविः ॥ **127**

(TB 3.12.9.6)

इद्ध्मꣳ ह क्षुच् चै-भ्य उग्रे । तृष्णा चा वहतामुभे ।
वागेषाꣳ सुब्रह्मण्या-ऽऽ*सीत् । छन्दो योगान्. विजानती ।
कल्पतन्त्राणि तन्वाना ऽहः । सꣳ स्थाश्च सर्वशः ॥
अहोरात्रे पशु पाल्यौ । मुहूर्त्ताः प्रेष्या अभवन् ।
मृत्युस्तद-भव-द्धाता । शमितो-ग्रो विशां पतिः ॥ **128**

(TB 3.12.9.7)

विश्वसृजः प्रथमा स्सत्र-मासत । सहस्र समं प्रसुतेन यन्तः ।
ततो ह जज्ञे भुवनस्य गोपाः । हिरण्मय श्शकुनिर् ब्रह्म नाम ।
येन सूर्य-स्तपति तेजसेद्धः । पिता पुत्रेण पितृमान्. योनियोनौ ।
नावेदविन् मनुते तं बृहन्तं । सर्वानुभु-मात्मानꣳ संपराये ॥
एष नित्यो महिमा ब्राह्मणस्य । न कर्मणा वर्द्धते नो कनीयान् ॥ **129**

(TB 3.12.9.8)

तस्यैवा–त्मा पदवित्तं ँविदित्वा । न कर्मणा लिप्यते पापकेन ।
पञ्च पश्चाशत–स्त्रिवृत स्सम्ँवथ्सराः । पञ्च पञ्चाशतः पञ्चदशाः ।
पञ्च पञ्चाशत स्सप्तदशाः । पञ्च पञ्चाशत एकवि९ंशाः ।
विश्वसृजा९ं सहस्र सम्ँवथ्सरं । एतेन वै विश्वसृज इदं ँविश्व–
मसृजन्त । यद् विश्व–मसृजन्त । तस्माद् विश्वसृजः ( ) ॥
विश्व–मेना–ननु प्रजायते । ब्रह्मण स्सायुज्य९ं सलोकतां ँयन्ति ।
एतासामेव देवताना९ं सायुज्यं । सार्ष्टिता९ं समान लोकतां ँयन्ति ।
य एत–दुपयन्ति । ये चैनत् प्राहुः । येभ्य–श्चैनत् प्राहुः ॥ ओं ॥ **130**

(शश्व – दासत – सिषासता – मासत – हविष् – पतिः –
कनीयान् – तस्माद् विश्वसृजो ऽष्टौ च)

॥ हरिः ओं ॥

––––––––––––अभिश्रवणमन्त्र पाठ स्समाप्तः––––––––––

<u>“Korvai” (Chain) indicating starting “padam” of all the “Chapteres” in Abisravanam.</u>

सहस्रशीर्षा– मद्भ्यः–सहस्रशीर्ष– मृतं–कृणुष्व –रक्षोहणः–
सोमायो–शन्तस्त्वा–भक्षेहि–ध्रुवा – ऽस्यग्न उदधे –शिरो–
ऽसावादित्य– संतति–रकविꣳश– इन्द्रो–वैश्वदेवेना– ऽग्नय–
उशन्तस्त्वा–य–मुशन् ह–तꣳ ह – यां प्रथमा–मृचां प्राची चतु
र्विꣳशतिः ॥

<u>Begining and ending “padam” of Abisravanam.</u>

सहस्रशीर्षा पुरुष – ओं ॥